

Beskyldningene mot biskop Berggrav i Langelands bok avsvekkes

Biskopen forhandlet ikke om avsettelse av Regjeringen, og han advarte kraftig prestene mot innmeldelse i NS 4-5-42

I Langelandsaken ble biskop Berggrav i går ettermiddag avhørt som vitne og forklarte seg først om turen til Krokskogen den 15. april 1940.

Biskopen hadde fått henvendelse fra en rekke personer som mente at en del unge menn, som var dratt over Nordmarka for å slutte seg til de norske tropper, var kommet i en farlig situasjon, da de som var i vernepliktig alder og bevæpnet ville bli betraktet som frakirører av tyskerne. Flere fremholdt at det var en plikt for biskopen å få de unge menn tilbake. Han hadde så henvendt seg til den tyske general Engelbrecht, som hadde gitt tilsagn om at det ikke skulle bli foretatt noe overfor de unge menn hvis de vendte tilbake og lot seg avvæpne. Deretter var turen til Krokskogen blitt arrangert slik som politimester Welhaven tidligere hadde forklart.

Oppe ved Stubbudal hadde biskopen ropt i megafonen at han kom fra Norges Røde Kors og at hvis der var noen som trengte hjelp, kunne de komme fram. Straks etter traff han på en norsk skipatrulje, hvis leder meddelte at alle nordmenn var kommet fram til sine avdelinger. Biskopen forsto da at hans oppdrag ikke var nødvendig og han reiste hjem. Da biskopen senere ble avbildet i propagandabladet Signal med megafonen for munnen og med en tekst som fortalte at han oppfordret de kjempende nordmenn til å nedlegge våpnene, protesterte han overfor tyskerne. På tysk hold både i Oslo og Berlin ble det innrømmet at dette var en sjofel strek og opplaget av Signal ble beslaglagt.

Man kom deretter inn på Berggravs deltagelse i juniforhandlingene, som også på en sjikanøs måte er omtalt i Langelands bok. Biskopen forklarte at han den 13. juni 1940 var blitt med justitiarius Paal Berg og sorenskriver Harbek til en konferanse med Delbrügge i rikskommissariatet. Det var her ikke tale om hverken fredsslutning eller avsettelse av Regjeringen, man hadde tvertimot stilt seg avvisende overfor tyskernes ønske i så henseende. Disse spørsmål kom derimot fram i møtet mellom Stortingets presidentskap og Delbrügge den 17. juni om kvelden. Presidentskapet hadde ønsket at en av dem som hadde deltatt i den første konferansen skulle bli med, og da hverken Paal Berg eller Harbek hadde anledning, ble det Berggrav. Men han hadde ikke møtt som forhandler, hans rolle hadde nærmest vært tolkens.

Endelig forklarte biskopen seg om det sirkulære han den 23. oktober 1940 sendte prestene i Oslo bispedømme i anledning av det påtrykk som ble øvd også på dem om innmeldelse i NS. I sirkulæret hadde han uttrykt seg slik at enhver måtte handle etter sin overbevisning og etter som hans samvittighet bød ham. «Men ut over dette hverken kan eller må noen la seg drive av noe som helst hensyn». Dette siste nevner ikke Langeland i sin omtale av sirkulæret. I møter med prestene omkring bispedømmet understreket biskopen tydelig hva han mente samvittighetens bud tilsa, og det var ingen som hadde misforstått ham.

Langeland: — Gjorde De prestene oppmerksom på at det var straffbart å melde seg inn i NS?

Berggrav: — Jeg er ikke jurist og jeg følte meg ikke foranlediget til å gi noen juridisk fortolkning. Dessuten tror jeg ikke det den gangen var så mange som tenkte akkurat på den strafferettslige siden av spørsmålet om medlemsskap i NS. Jeg mente i hvert fall det var tilstrekkelig når jeg overlot det til enhver å ta spørsmålet opp med sin samvittighet. Mitt eget syn understreket jeg blant annet ved å uttale at den nazistiske lære som man ville påtvinge oss, «var av Satan».

Sogneprest Jacob Natvig, As, hadde vært til stede ved et prestemøte i Vestby, som biskop Berggrav holdt i anledning av sirkulæret. Biskopens uttalelser hadde vært helt utvetydige, og ingen kunne være i tvil om at han oppfordret prestene til å svare et kraftig nei.

Som siste vitne i går hadde Langeland innkalt direktør Bernhard G. Lund. Denne gir en skildring av sin egen befattning med Berggravs tur til Krokskogen som biskopen betegner som «en blanding av fakta og fantasi». Saken mot direktør Lund for hans landsvikerske forhold er som kjent henlagt på grunn av at han er erklært sinnssyk. På advokat Thommessens spørsmål bekrefter Lund at så er tilfelle, men han sier at sinnssykeerklæringen nu er opphevet.

Den rettslige etterforskning fortsetter i formiddag.

br
sk
br
br
so:
er
de
br
ut
føl
so:
ho
pe
et
t
t
o
t
u
u
ji

s
li
v
e
c